

РЕЦЕНЗІЯ

на монографію кандидата юридичних наук, доцента
Заворотченко Тетяни Миколаївни «Політичні права і свободи людини й громадянина
в Україні: теоретичні основи і проблеми реалізації»

Актуальність проблем, розв'язанню яких присвячена монографія Т.М. Заворотченко, визначається суттєвим розширенням сфери застосування конституційно-правових відносин в умовах формування сучасного громадянського суспільства. Реформування вітчизняного конституційного законодавства не мало послідовного системного характеру і в цьому зв'язку критерієм оцінки чинного законодавства є чітке зростання системних порушень конституційних політичних прав і свобод громадян в Україні. При цьому чинне законодавство й правозастосовна практика об'єктивно не відповідають світовим юридичним стандартам та мають місце неузгодженості між теоретичними аспектами і практикою застосування політичними правами і свободами. Навколо проблематики користування громадянами України своїми політичними правами, які недостатньо досліджені в українській юридичній науці або побічно розглядаються науковцями в межах більш загального дослідження прав людини в цілому, або досліджуються в рамках розробки окремих проблем системи прав людини, продовжуються дискусії щодо низки фундаментальних категорій, принципів. Слід зазначити, що обраний Україною шлях інтеграції в європейській економічній простір вимагає гармонізації українського законодавства з міжнародними правовими вимогами. Ось чому пошук шляхів підвищення якості конституційного законодавства й науки прав людини, зокрема в частині ефективного правового регулювання, закріплення та практичної реалізації політичних прав і свобод людини й громадянина є найважливішими завданнями науки конституційного права.

З огляду на зазначене комплексне дослідження теоретичних і практичних аспектів конституційних політичних прав і свобод людини й громадянина в Україні з його юридичними конструкціями розвитку і характеристики існує можливість переосмислення й систематизації правових підстав та наслідків визнання політичних прав і свобод суб'єктивними. Останнє є можливим лише за наявності потужних теоретичних досліджень правової природи політичних прав людини та їх юридичної характеристики, узагальнення методологічних питань взаємовідносин між людиною та державою, переосмислення та систематизації системи даних прав людини й громадянина.

Т.М. Заворотченко у межах єдиного комплексного та цілісного дослідження здійснила спробу системного аналізу конституційних політичних прав і свобод людини й громадянина та їх системи, механізму реалізації цих прав та конституційно-правових гарантій політичних прав і свобод громадян в Україні.

Варто вказати на достатньо ґрунтовне методологічне забезпечення проведеного дослідження. Автор у монографії використала комплекс загальнофілософських, загально-теоретичних і спеціальних методів наукового пізнання, застосування в сукупності яких дозволило всебічно розглянути проблеми реалізації політичних прав і свобод людини й громадянина, юридичний зміст та форму основних суб'єктивних прав такої групи системи прав людини та зробити неупереджені й аргументовані висновки.

Автор взяла на себе сміливість дослідити методологічні основи механізму реалізації суб'єктивних політичних прав і свобод людини й громадянина в Україні, принципово змінивши підходи до явища, яке вивчається. На основі побудованої абстрактної моделі системи політичних прав і свобод громадян автором монографії проведено науковий аналіз сутності юридичної дійсності політичних прав і свобод, надано загальну характеристику системи законодавства про політичні права і свободи людини й громадянина в Україні, обґрунтовано місце цих прав у системі конституційних прав і свобод людини й громадянина в Україні.



У монографії Т.М. Заворотченко запропонувала варіанти правового регулювання конкретних суб'єктивних політичних прав і свобод та показала наявність блоку так званих «по межових» прав і свобод, що відносяться одночасно до декількох традиційно виокремлюваних груп, наявність яких ускладнює одномірні типології та викликає дискусії. Цей аспект дозволив сформулювати авторську концепцію реалізації конституційних політичних прав і свобод людини й громадянина, яка зводиться до того, що в системі правового положення особистості провідне місце належить конституційним нормам, що закріплюють основні права, свободи й обов'язки особистості. Конституційні норми відображають рівень свободи особистості, властивий цій державі та відображається в соціально-економічній, політичній та особистій сферах і, відповідно, вони фіксують наявність соціально-економічних, політичних й особистих прав і свобод громадян.

Науковий системний аналіз правової сторони взаємовідносин між державою та людиною дозволив авторів монографії, що рецензується, розробити теоретичні дослідження в цій сфері, які являють собою великий простір із достатньою кількістю спірних проблем. Позитивною рисою монографічного дослідження є те, що автор розглядала деякі методологічні питання, що є передумовою для дослідження проблеми політичних прав і свобод громадян та механізму їх реалізації.

Заслугує на підтримку запропонований Т.М. Заворотченко поділ політичних прав і свобод на дві великі групи: перша об'єднує права, покликані забезпечити громадянам можливість реальної участі в управлінні державними справами; а друга включає в себе права, які забезпечують активну участь громадян у суспільно-політичному житті.

Не можна не визначити авторській підхід до взаємозв'язку політичних прав і свобод людини та ринків, адже, як зазначає автор, ринкові відносини, попри всі розмови про індивідуальну ініціативу, є базисом для колективістської, «прагматичної» політичної теорії.

Побудова автором положень монографії на базі використання здобутків філософської, юридичної думки, загальної теорії систем, теорії юридичних фактів, що належать як до минулого, так і сучасного періодів, забезпечили достовірність й обґрунтованість цих положень.

Отже, рецензована монографія Т.М. Заворотченко є результатом актуального, науково та практично значущого, оригінального дослідження, містить низу нових структурних і змістовних елементів та є вагомим внеском у вітчизняне конституційне право і, без сумніву, стане в подальшому корисною як для науковців, так і для практиків.

**доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри права
Дніпропетровського університету
імені Альфреда Нобеля**

О.В. Пушкіна

